

Kulturrådets yttrande över betänkandet Från kris till kraft – Återstart för kulturen

Innehåll

Inledning.....	3
Sammanfattning av Kulturrådets ställningstaganden	3
7.2 Förslag för kulturens återstart	5
7.2.2 Återstarts- och utvecklingsstöd för en starkare kultursektor	5
Nationellt återstarts- och utvecklingsstöd	5
Förstärkning för utveckling och återstart inom kultursamverkansmodellen.....	6
7.2.3 Kulturcheckar som stimulansstöd	7
7.2.4 Stärk allianserna	7
7.2.5 Stärk stödet till musikarrangörer	7
7.3 Långsiktig förstärkning av kulturens ekonomiska förutsättningar	8
7.3.1 Stärk stödet för den fria kulturen	8
Kulturrådet bör särskilt uppmärksamma utvecklingen inom dans och samtida cirkus	9
Ökat utbyte mellan frilansande curatorer och utställningsarrangörer	10
7.3.3 Stärk kultursamverkansmodellen	10
7.3.4 Stärk förutsättningarna för civilsamhällets kulturaktörer.....	11
7.3.5 Långsiktiga stöd.....	12
7.4 Stärk internationellt utbyte och samverkan	13
7.4.1 Medfinansiera projekt inom Kreativa Europa	14
7.6 Ta till vara digitaliseringens möjligheter	15
7.6.2 Utred hur bibliotekens utlån av e-böcker kan samordnas nationellt.....	15
7.6.6 Följ kulturlivets förutsättningar att producera och tillgängliggöra kultur digitalt	15
7.7 Förbättra förutsättningarna för kulturella och kreativa näringar	16
7.7.2 Fördela exportstöd.....	16
7.7.3 Utveckla och samordna politiken för kulturella och kreativa näringar	17
7.7.4 Utveckla statistik och analys.....	17
7.7.5 Förbättra tillgång till innovationsstöd	18
7.8 Stärk kulturskolan och kultur i skolan.....	18

7.8.1 Förbättra kulturskolornas möjligheter till långsiktigt utvecklingsarbete	18
7.8.2 Utred behov av ytterligare insatser för kulturskolan	19
7.8.3 Främja förutsättningarna för kultur i skolan	21
7.9 Bredda deltagandet och minska snedrekryteringen i kulturlivet	21
7.9.1. Analysera och kartlägg orsaker till ojämlikt deltagande	21
Kulturrådets kommentar	21
7.9.2 Praktiskt lärande för breddat deltagande och mot snedrekrytering	22
7.10 Utveckla kulturpolitikens inriktning	22
7.10.2 Utred hur kultursamverkansmodellen kan utvecklas	22
7.10.3 Stöd utvecklingen av en nationell plattform för utställningsaktörer inom bild- och formkonst	23
Kommentar avseende förslag som rör enskilda konstnärers möjligheter att vara verksamma	24
Kommentarer avseende utredningens beskrivande delar	24
Avsnitt 3.4.6. Stödsystemen inom litteraturområdet är inte anpassade för digitala ljudböcker och e-böcker	24
Avsnitt 4.3.2 Bedömning (Under 4.3. Professionellt kulturutövande påverkas av bakgrund)	24
Avsnitt 4.8.2 Den digitala infrastrukturen är sämre på landsbygden	25

Inledning

Kulturrådet har getts tillfälle att yttra sig om betänkandet av utredningen *Från Kris till kraft – Återstart för kulturen* (SOU 2021:77). Det är med stort intresse som vi har tagit del av förslagen.

Sedan utredningen publicerades har nya restriktioner av kulturlivet både hunnit införas och tas bort, i takt med pandemins skiftande skeden. Kulturrådet har fått ytterligare uppdrag att fördela både återstartsstöd och krisstöd till en hårt prövad kultursektor. Kanske vågar vi nu säga att kulturlivet befinner sig i ett "återstartsläge", även om pandemin har gäckat oss även tidigare.

Utredningens analyser av pandemins konsekvenser och behov av offentliga insatser är av stor relevans, liksom även den systematiska och överskådliga genomgång som görs av olika utvecklingsområden inom kulturpolitikens område. Utredningen har under arbetets gång haft breda kontaktytor med stora delar av kulturlivet. Den ger en värdefull bild av situationen under pandemin, men också av flera strukturella utmaningar som länge har existerat och som har blivit än mer tydliga under krisen. Det gäller inte minst kulturskarpares förutsättningar och bristerna avseende tillgång till trygghetssystemen.

Vi delar i stora delar utredningens analyser och tillstyrker flera av de förslag som direkt berör Kulturrådet. Vi kan också konstatera att vissa av dessa förslag redan har realiserats i och med den beslutade budgeten för 2022 och Kulturrådets regleringsbrev för 2022. Det gäller bland annat ettåriga återstartsmedel för en rad olika ändamål och en permanent förstärkning av kultursamverkansmodellen. Nyligen har beslut fattats även om nya, tillkommande krisstöd.

I enlighet med utredningen, vars förslag omfattar perioden 2022–2023, bedömer vi att offentliga insatser kommer vara nödvändiga under minst ett par år framöver, för att säkerställa sektorns infrastruktur och utveckling. På flera ställen i det här remissvaret hänvisar vi till vårt budgetunderlag 2023–2025 där vi fördjupar analysen kring behovet av långsiktiga förstärkningar.

Under pandemiåren har Kulturrådet stärkt vår dialog med olika aktörer i kulturens infrastruktur; privata, ideella och offentliga – regionala, statliga och kommunala. Vi kan konstatera att en återstart av kulturlivet förutsätter att dessa dialoger och samspelet mellan styρνivåerna fortsätter att utvecklas och stärkas, för att konsten och kulturen ska kunna utvecklas och vara tillgänglig.

Sammanfattning av Kulturrådets ställningstaganden

Nedan sammanfattas några av Kulturrådets ställningstaganden som har direkt bäring på Kulturrådets uppdrag och verksamhet. För fördjupad analys hänvisas till respektive avsnitt samt till Kulturrådets budgetunderlag för åren 2022–2025.

Kulturrådet har tillförts medel för 2022 och tillstyrker förslaget om särskilda medel för återstart och utveckling för år 2023. I budgetunderlaget beskriver vi ett förslag om en tillfällig förstärkning för återstart i samma storleksordning som utredningen föreslår. Särskilda medel för återstart kan komma att krävas även efter 2023 enligt Kulturrådets

bedömning om utvecklingen mot en tillvaro som mer liknar den före pandemin skulle fördröjas ytterligare.

Kulturrådet bedömer att de behov som återstartsutredningen pekar ut är centrala. Däremot relaterar de utpekade ändamålen för återstartsmedlen till utmaningar som kräver ett långsiktigt och systematiskt arbetssätt. Det finns en utmaning i att kunna bidra till en långsiktig utveckling av så många och omfattande ändamål med kortsiktigt avgränsade medel. Kulturrådet beskriver i remissvaret och i budgetunderlaget möjliga arbetssätt.

När det gäller övriga förslag om stöd med direkt bäring på Kulturrådets uppdrag, tillstyrker vi dem om ett permanent stärkt stöd för den fria kulturen, till kulturaktörer inom civilsamhället, till internationellt utbyte och samverkan och för medfinansiering av svenska kulturaktörers medverkan i projekt inom EU-programmet Kreativa Europa. Vi tillstyrker även förslaget att Kulturrådet får i uppdrag att i samverkan med Tillväxtverket fördela exportstöd. Vi ser positivt på utredningens förslag avseende möjligheten att bevilja fleråriga bidrag genom utökade ramar för beställningsbemyndigande.

Vi avstyrker däremot förslaget om att ett särskilt stöd för samarbeten mellan frilansande curatorer och utställningsarrangörer inrättas på Kulturrådet, eftersom vi ser att sådana samarbeten kan omfattas av befintliga bidragsformer. Det samma gäller förslaget om stöd till att utveckla en nationell plattform för utställningsaktörer inom bild- och formkonst.

Utredningens förslag att utvecklingsbidrag till kommunal kulturskoleverksamhet förstärks permanent tillstyrks, medan förslaget att utreda behov av ytterligare insatser för kulturskolan avstyrks eftersom vi inte ser tillräckligt starka skäl till en sådan. Kulturrådet ser positivt på förslaget att Skolverket får i uppdrag att främja samarbete mellan skolväsendet och kulturaktörer.

Kulturrådet ställer sig tveksam till förslaget att regeringen ska tillsätta en utredning med uppdrag att undersöka om, och i så fall hur, kultursamverkansmodellen kan utvecklas. Utifrån kunskapsbas som finns bedömer Kulturrådet att det finns goda förutsättningar att fortsätta den pågående utvecklingen av arbetsformerna som görs i samverkan mellan parterna i kultursamverkansmodellen, det vill säga regionerna och staten genom Samverkansrådet och Kulturrådet. Vi utvecklar tillsammans arbetsformerna för att stärka flemivåsamverkan där roller och ansvar är tydliggjorda och förutsättningarna för utveckling och ökad måluppfyllelse av de nationella kulturpolitiska målen främjas.

Utredningen för fram flera andra förslag på insatser som stärker konstnärers möjligheter att vara verksamma i en återstartsfas och i ett långsiktigt perspektiv. Det gäller förslag om stärkta stipendier och bidrag inriktade på enskilda konstnärer, förslag avseende utredande och kunskapsutvecklande insatser kring trygghetssystemen och ny upphovsrättslagstiftning. De förslagen kommenteras däremot inte närmare eftersom de inte direkt berör Kulturrådets uppdrag.

7.2 Förslag för kulturens återstart

7.2.2 Återstarts- och utvecklingsstöd för en starkare kultursektor

Nationellt återstarts- och utvecklingsstöd

Utredningens förslag: Avsatt totalt 225 miljoner kronor per år 2022–2023 för nationella bidrag för att återstarta och utveckla kulturlivet. Medlen fördelas enligt följande:

- Kulturrådets bidrag till allmän kulturverksamhet (anslag 1:2) 215 miljoner kronor
- Sametingets bidrag till samisk kultur (anslag 1:2 ap. 5) 2,5 miljoner kronor
- Riksantikvarieämbetets bidrag till ideella kulturarvsverksamheter (anslag 7:2) 6,5 miljoner kronor
- Nämnden för hemslöjdsfrågors bidrag till hemslöjdsområdet (anslag 4:3) 1 miljon kronor.

Stödet ska användas för att:

- säkra överlevnad och möjliggöra återstart för kulturpolitiskt
- viktiga aktörer i hela landet
- producera digital kultur, tillgängliggöra kultur digitalt och utveckla intäktsmodeller för digitalt kulturutbud
- initiera insatser för att bredda deltagandet och riva hinder som bidrar till snedrekrytering i kulturlivet
- skapa samarbeten mellan offentliga kulturinstitutioner, det fria kulturlivet och ideella kulturaktörer.

I genomförandet av sin del av satsningen ska Kulturrådet samråda med regionerna.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet har tillförts medel för 2022 och tillstyrker förslaget om särskilda medel för återstart och utveckling för år 2023. Vi hänvisar till Kulturrådets budgetunderlag där vi lägger fram förslag om en tillfällig förstärkning för återstart i samma storleksordning som utredningen här föreslår. Särskilda medel för återstart kan komma att krävas även efter 2023 om utvecklingen mot en tillvaro som mer liknar den före pandemin skulle fördröjas ytterligare.

Kulturrådet bedömer att de behov som återstartsutredningen pekar ut är centrala. Däremot relaterar de utpekade ändamålen för återstartsmedlen till utmaningar som kräver ett långsiktig och systematiskt arbetssätt. Det finns en utmaning i att kunna bidra till en långsiktig utveckling av så många och omfattande ändamål med kortsiktigt avgränsade medel.

Men vi ser också att det finns insatser som kan genomföras kortsiktigt, och bidra till ett eller flera av ändamålen. Att via Kulturrådets ordinarie bidrag stärka den infrastruktur och aktörer som redan arbetar med att sprida kultur och att bredda deltagandet, med digitalisering och samverkan med institutionerna är ett viktigt verktyg. Arbetet med hanteringen av 2022 årets återstartsmedel pågår, och det arbetet är också avhängigt av hur de ytterligare krismedel till kulturområdet som har aviserats kommer att utformas.

I Kulturrådets budgetunderlag beskrivs våra förslag närmare avseende hur återstartsmedel under 2023 skulle kunna användas på bästa sätt.

Utredningen föreslår att Kulturrådet ska samråda med regionerna i genomförandet av sin del av satsningen. Vi ser dialogen med regionerna som nödvändig i arbetet med återstart och utveckling av kultursektorn, men ser inte hur de föreslagna samråden med regionerna i praktiken kan realiseras om en skyndsam process samtidigt ska prioriteras.

De extraordinära kris- och stimulansstöd som har fördelats av Kulturrådet sedan våren 2020 har hanterats under stor tidspress, eftersom det har funnits en stark önskan om att så snabbt som möjligt nå ut med stödet till kultursektorn. Att samråda med samtliga regioner inför besluten skulle ha fördröjt beredningsprocessen och utbetalningarna.

Vi etablerade däremot ett arbetssätt i arbetet med krisstödsbidragen under 2020 och 2021 som vi tar med oss erfarenheterna från. Arbetssättet innebar att vi så snart det var möjligt i varje beredningsomgång delade information med regionerna och storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö, där en stor del av de sökande har sin hemvist, om vilka aktörer som sökt stöd. Vi har fått återkoppling från regional och kommunal nivå att detta arbetssätt har inneburit en värdefull kunskapsinhämtning.

Vi ser det som angeläget för både stat, regioner och kommuner att fortsätta att tillsammans utveckla kunskapen om det fria kulturlivet i bred bemärkelse.

Förstärkning för utveckling och återstart inom kultursamverkansmodellen

Utredningens förslag: Anslag 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* förstärks med 100 miljoner kronor årligen 2022–2023. Förstärkningen ska användas för att:

- säkra överlevnad och stärka de regionala kulturverksamheterna under återstarten
- stärka kulturområden med svaga strukturer
- skapa samarbeten mellan regionala kulturverksamheter, kommunala kulturverksamheter, det fria kulturlivet och ideella kulturaktörer
- initiera insatser för att bredda deltagandet och riva hinder som bidrar till snedrekrytering i kulturlivet
- producera digital kultur och tillgängliggöra kultur digitalt.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet konstaterar att det regionala anslaget inför 2022 har förstärkts permanent med 100 miljoner kronor årligen. Mot den bakgrunden avstyrker vi förslaget om ytterligare en tillfällig förstärkning om 100 miljoner kronor under två år, dock med ett tillägg.

Det går ännu inte att fullt ut förutse konsekvenserna av pandemins effekter för de regionala konst- och kulturverksamheter som har en mycket hög andel egenfinansiering av verksamheten. Under 2020 och 2021 fick ett fåtal regionala konst- och kulturverksamheter med särskilt hög andel egenfinansiering extra statliga medel via den tillfälliga förstärkningen till regionerna. Vi bedömer att dessa institutioner är särskilt

ekonomiskt utsatta och kan komma att kräva ytterligare tillfälliga förstärkningar, beroende på pandemins utveckling.

7.2.3 Kulturcheckar som stimulansstöd

Utredningens förslag: 585 miljoner kronor avsätts 2022 för kulturcheckar till personer som är folkbokförda i Sverige och som har fyllt 18 år.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet konstaterar att anslaget för allianserna har höjts genom regleringsbrevet 2022. Avseende 2023 och 2024 tillstyrker vi utredningens förslag.

Krisstöden som har tillkommit under 2020 och 2021 har varit avgörande för alliansernas möjlighet att behålla antalet anställda och kunna anställa nya konstnärer. Alla konstområden har varit hårt drabbade av pandemin och allianserna har tagit ett stort ansvar att hålla Kulturrådet uppdaterad om konstnärernas situation. Musikområdet har varit särskilt hårt utsatt under pandemin då det präglas av många och korta arbetstillfällen för varje individ och då restriktioner under pandemin fört med sig att konserter kunnat bli inställda med kort varsel.

En förstärkning om 30 miljoner per år är välkommen och möjliggör för allianserna att behålla anställda och anställa konstnärer i en tid som är fortsatt osäker i efterdyningarna av pandemin.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet avstyrker förslaget.

Vi tror att denna typ av tillfällig åtgärd skulle vara svår och administrativt kostnadskrävande att genomföra. Vår bedömning är att den tillfälliga ökningen av anslag 1:2 som beslutats inför 2022 som riktar sig till sektorn och kulturlivets aktörer kan täcka behovet av stimulansåtgärder. Utredningen konstaterar även att kulturcheckarna kan skapa folkligt engagemang för kulturlivet och bidra till breddat deltagande. Frågan om tillgång till kultur och breddat deltagande är central för kulturpolitiken. Vi ser att flertalet av utredningens förslag också i förlängningen bidrar till ett bredare kulturdeltagande. Här kan vi särskilt framhålla vikten av att skapa långsiktiga strukturer för barns och ungas möjligheter att delta i kulturlivet, till exempel genom satsningar på kulturskolan.

7.2.4 Stärk allianserna

Utredningens förslag: Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen förstärks genom att det statliga bidrag som Kulturrådet fördelar inom området stärks med 30 miljoner kronor årligen under perioden 2022–2024. Förstärkningen ska användas till att:

- behålla antalet anställda inom allianserna
- stödja nyutexaminerade och oetablerade konstnärers introduktion på arbetsmarknaden
- stärka konstnärernas förutsättningar för anställningsbarhet och försörjning genom fortbildningsinsatser

- om möjligt utöka antalet anställda inom allianser som har ett identifierat behov och administrativ kapacitet samt att i mindre skala genomföra försök att utvidga de yrkesgrupper som kan få anställning vid allianserna.

7.2.5 Stärk stödet till musikarrangörer

Utredningens förslag: Förstärk Kulturrådets bidrag till arrangörer inom musikområdet inom anslag 2:2 med 10 miljoner kronor per år 2022–2023.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet konstaterar att myndigheten har tilldelats medel för återstart för år 2022 och ser att musikarrangörer kommer att kunna motta förstärkningar inom den ramen. Avseende 2023 tillstyrker vi förslaget, men ser att det kan ingå inom ramen för ett nytt återstartsstöd.

En tillfällig förstärkning om 10 miljoner kronor till musikarrangörer är välkommen som ett led i att stärka arrangörsledet inom området. Beloppet möter dock inte behovet som finns hos arrangörer som vid vissa fall kan anses vara kommersiella, om det skulle ingå i syftet med förstärkningen. I Kulturrådets budgetunderlag lyfter vi särskilt behovet att permanent från och med 2023 stärka arrangörsledet både inom musik, scenkonst och bild- och formkonst samt konsthantverk.

7.3 Långsiktig förstärkning av kulturens ekonomiska förutsättningar

7.3.1 Stärk stödet för den fria kulturen

Utredningens förslag: 50 miljoner kronor tillförs från och med 2024 till Kulturrådets bidrag till fria aktörer inom scenkonst och musik (anslag 2:2), och 21 miljoner kronor tillförs från och med 2024 till Kulturrådets bidrag till fria aktörer inom bild- och formområdet (anslag 4:4).

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet tillstyrker förslagen, med tillägget att beloppet för bildkonst, form och konsthantverk (anslag 4:4) bör vara 22 miljoner kronor.

I Kulturrådets budgetunderlag 2023–2025 beskriver vi hur dessa ökade anslag skulle kunna bidra till att förbättrade förutsättningar att:

- utveckla arrangörsledet,
- öka tillgången till ett kvalitativt och mångsidigt utbud av konst och kultur,
- förbättrade arbetsmetoder och bättre förutsättningar att ersätta konstnärer samt
- utvecklade digitala arbetsätt.

Med ökning av anslagen skulle arrangörer inom det fria kulturlivet kunna stärkas på fler platser. Inte minst kopplat till att främja en utveckling av kvalitativa arrangörsverksamheter utanför Sveriges tre storstadsområden. De lokala arrangörerna är av betydelse både för det fria kulturlivets producerande aktörer, och för kulturinstitutioner

som är beroende av lokala samarbetspartner för att nå ut på platser där de inte själva befinner sig. En förstärkning av anslaget behövs också för att kunna stärka samordnade utvecklingsinsatser inom arrangörsledet. Sådana insatser bedrivs bland annat av förbund och nätverk som samlar arrangörer inom det fria kulturlivet.

Kulturrådet bedömer att de är viktigt att stärka arrangörernas ekonomiska situation så de kan utveckla sina arbetsätt och professionalisera sin verksamhet. Det handlar exempelvis om att vissa arrangörer har ett behov av att i ökad grad kunna anlita och ersätta verksamhetsledare, producent eller curator. På så sätt kan de i ökad grad utveckla långsiktiga och fördjupade arbetsätt som stärker verksamhetens möjlighet att nå ut bredare. Det är också viktigt att stärka arrangörernas ekonomiska situation för att kunna förbättra ersättningen till medverkande konstnärer. En professionalisering av arrangörsledet kan också ge mer långsiktiga och förbättrade former för överenskommelser med medverkande konstnärer. Under pandemin har bristen på skriftliga avtal och överenskommelser i stora delar av kultursektorn blivit synlig och tydlig. Kulturrådet ser att en professionalisering skulle innebära bättre administrativa rutiner och dokumentation även i andra delar av verksamheterna – och i förlängningen mer hållbara organisationer.

Inom teater- dans- och musikområdet ser Kulturrådet behov av att stärka bidragsgivningen till de fria grupper som producerar konst för att stärka fria gruppers möjlighet att nå ut till fler med sin verksamhet. Ett ökat ekonomiskt utrymme skulle ge de fria grupperna bättre förutsättningar att anlita expertis såsom producenter eller administrativt stöd för att utveckla sina arbetsätt och initiera nya samarbeten. Det är funktioner som många grupper idag inte har möjlighet att anlita, vilket blir ett hinder för att kunna professionalisera verksamheterna. Inom bildkonst, form och konsthantverk ser vi utöver förstärkningen av bidraget till utställningsarrangörer att det finns skäl att stärka budgeten för projektbidrag för att bidra till nya arbetsätt som både breddar och fördjupar de konstnärliga processerna, och bidrar till att öka tillgången till bildkonst, form och konsthantverk runt om i landet.

Kulturrådet ser att en de fria aktörerna med hjälp av höjningar av bidragsbeloppen skulle kunna fortsätta att utveckla kvaliteten i det digitala kulturutbudet och för att få till stånd kompetensutveckling kring produktion och distribution av digital kultur. Digitala format kan fungera som ett viktigt komplement och också bredda möjligheterna till kulturdeltagande, och därmed fungera som ytterligare ett verktyg för att nå de kulturpolitiska målen. Det är värdefullt att ta vara på erfarenheterna från pandemiperioden, och med statliga medel stimulera ett fortsatt utforskande av möjligheterna och en fortsatt digital utveckling.

Kulturrådet bör särskilt uppmärksamma utvecklingen inom dans och samtida cirkus

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet har under lång tid följt och varit en del i att stödja den starka och positiva utvecklingen inom dans och samtida cirkus, och kommer aktivt att göra det även fortsättningsvis. Vi följer utvecklingen både genom dialog och kontakter med regionerna inom ramen för kultursamverkansmodellen, med branschorganisationer och andra aktörer inom fältet och de sökande.

Ökat utbyte mellan frilansande curatorer och utställningsarrangörer

Utredningens förslag: Ett särskilt stöd för samarbeten mellan frilansande curatorer och utställningsarrangörer inrättas på Kulturrådet.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet avstyrker förslaget.

Curatorernas roll inom området bildkonst, form och konsthantverk bör få en ökad uppmärksamhet. I rollen ingår att konstnärligt sätta samman en utställning, genomföra nationella och internationella samarbeten och initiera andra konstnärliga processer driver på utvecklingen av området. Kulturrådet ser dock inget skäl att inrätta en särskild bidragsform för det här ändamålet. Samarbeten mellan curatorer och utställningsarrangörer kan hos Kulturrådet redan i dag få stöd inom ramen för projektbidrag inom bildkonst, form och konsthantverk. Olika slags samarbeten ingår även i verksamhetsbidragen som fördelas till utställningsarrangörer och konsthantverksgrupper, samt inom de regionala verksamheter som ingår i bidragsgivningen inom kultursamverkansmodellen.

I utredningens förslag framstår det som om samarbetet ska kunna omfatta även utställningsarrangörer med offentlig huvudman, såsom kommunala konsthallar. I Kulturrådets bidragsgivning prioriterar vi stöd till de fria utställningsarrangörerna, och ser skäl att även fortsättningsvis göra det inom ramen för vårt begränsade anslag.

7.3.3 Stärk kultursamverkansmodellen

Utredningens förslag: Den statliga finansieringen av kultursamverkansmodellen förstärks permanent (anslag 1:6, ap. 1) med 100 miljoner kronor årligen från och med 2024.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet tillstyrker förslaget och konstaterar att förslaget redan har realiserats i och med motsvarande höjning av anslaget som har gjorts från och med 2022.

Medlen fördelas till största del som en generell ramförstärkning till samtliga regioner inom kultursamverkansmodellen. Det utökade utrymmet har även använts till särskilda strategiska prioriteringar där regionerna gör förstärkningar och insatser som utvecklar den regionala kulturella infrastrukturen, etablerar och stärker samverkansformer och interregionala samarbeten, ger utrymme till konst- och kulturområden med en svag regional infrastruktur och som bidrar till att fler invånare deltar i kulturlivet. Insatserna bedöms även kunna stärka förutsättningarna för samverkan mellan regionala verksamheter och professionella kulturskapare samt kulturaktörer från det fria kulturlivet (utan offentlig huvudman).

De regionala institutionerna är avgörande även för det fria kulturlivets aktörer möjligheter att vara verksamma runt om i landet, och institutionerna ger ringverkningar på det regionala och lokala kulturlivet på en rad många olika sätt. Vi bedömer att förstärkningen även kan främja att övriga statliga insatser får genomslag för kulturlivets överlevnad och utveckling, till konstnärlig verksammas arbetsmarknad och till publikens tillgång till kultur i

hela landet.

7.3.4 Stärk förutsättningarna för civilsamhällets kulturaktörer

Utredningens förslag: Förstärk Kulturrådets och Riksantikvarieämbetets bidrag till kulturaktörer inom civilsamhället. Från och med 2024 utökas:

- Kulturrådets bidragsgivning inom anslag 1:2 med 3,5 miljoner
- Riksantikvarieämbetets bidragsgivning inom anslag 7:2, ap. 2 med 1,5 miljoner kronor

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet tillstyrker förslaget. I Kulturrådets budgetunderlag 2023–2025 beskriver vi ytterligare behov som vi ser av att stärka de centrala amatörkulturorganisationerna, de lokalhållande organisationerna samt ge utrymme för utvecklingsinsatser för riksorganisationer och förbund som bidrar till delaktighet inom kulturlivet. Vi beskriver också ytterligare behov av att stärka bidragen till nationella minoriteters språk och kultur.

Kulturrådet bedömning är att det finns behov av att stärka de bidrag som går till centrala amatörkulturorganisationer och lokalhållande organisationer. Kulturrådet fördelar bidrag till riksorganisationer och nationella förbund som samlar lokala kulturföreningar som medlemmar. Bidragsgivningen riktar sig till att möjliggöra nationellt samordnade insatser som ska bidra till att främja den verksamhet som sker i lokala föreningar runt om i landet. De lokala föreningarna finansierar i sin tur sin verksamhet främst med verksamhets- och medlemsintäkter samt andra offentliga bidrag.

Bidragsgivningen till centrala amatörkulturorganisationer riktar sig till nationella förbund som samlar lokala föreningar inom vilka människor samlas för att själva utöva eller organisera olika konstnärliga uttryck. Bidraget går idag till organisationer som är verksamma inom olika områden, bland annat hembygdsförbund, revyer, orkesterföreningar, folkdansföreningar, körer och popkollo. De lokala föreningarna spelar en grundläggande roll för invånarnas möjlighet att själv delta i kulturutövande runt om i hela landet. De spelar också en central roll genom att de kan fungera som en ingång och inspiration för unga personer som sedan går vidare till en yrkesverksam bana inom ett konstområde. Kulturrådets bidrag går till de nationella organisationernas arbete med att stärka medlemsföreningarnas verksamheter genom exempelvis kurs- och utbildningsverksamhet och annat utvecklingsarbete. Organisationernas verksamhet bidrar inte endast till att underlätta för de enskilda föreningars verksamhet. De arbetar i många fall också aktivt med att få upp allmänhetens intresse för de olika konst- och kulturområdena och bidrar till att främja människors vilja att organisera sig gemensamt i lokala föreningar.

Kulturrådets bidragsgivning till lokalhållande organisationer handlar om bidrag som riktar sig till riksorganisationerna Bygdegårdarnas riksförbund, Folkets Hus och Parker och Våra gårdar. Deras medlemmar äger och driver olika samlingslokaler. Folkets Hus och Parker samlar också folkparker som medlemmar. Riksorganisationernas medlemmar står för en stor infrastruktur av lokaler som i hög grad nyttjas för kulturella ändamål. De lokala föreningarna som driver samlingslokalerna tillgängliggör inte endast lokalerna till olika former av kulturevenemang. De är i många fall också själva verksamma arrangörer, inte minst inom biografområdet, men även inom andra konstområden som scenkonst, musik och viss utställningsverksamhet. De lokala föreningarna finns spridda över landet och

spelar särskilt på mindre orter en avgörande roll för att göra kulturutbud tillgängligt och möjliggöra ett geografiskt spritt kulturdeltagande.

Kulturrådet fördelar stöd även till andra typer av nationella organisationer som samlar lokala föreningar eller andra organisationer inom civilsamhället, till exempel Sveriges konsthörsamer och ett antal arrangörsförbund inom musikområdet och skådebanan. För att kunna möjliggöra en starkare utveckling hos dessa verksamheter, liksom inom amatörculturorganisationer och de lokalthållande organisationerna, ser vi ett behov av att kunna stödja avgränsade utvecklingsinsatser. Organisationerna bidrar alla samlat till att stärka delaktigheten i kulturlivet runt om i landet.

För att kunna förverkliga målen för minoritetspolitiken och romsk inkludering föreslår vi vidare att anslaget även höjs för stöd till nationella minoriteters kultur. Vi ser att de medel Kulturrådet idag har sitt förfogande inte är tillräckliga för att möta minoriteternas behov. Förstärkningen behövs i första hand för att kunna förstärka de verksamhetsbidrag som fördelas inom anslaget, för att förbättra aktörernas möjligheter att professionalisera verksamheten och verka mer långsiktigt.

Anslag 1:2 ap. 1 har minskats på grund av regeringens omprioriteringar under de senaste åren, samtidigt som nya ändamål och namngivna verksamheter dessutom har tillkommit i Kulturrådets regleringsbrev. Anslaget behöver även mot den bakgrunden en stärkt grundfinansiering.

I Kulturrådets budgetunderlag beskrivs förslagen närmare.

7.3.5 Långsiktiga stöd

Utredningens förslag: Kulturrådet ska kunna fördela fleråriga verksamhetsbidrag till det fria kulturlivet. Det innebär att regeringen och riksdagen beslutar om utökade beställningsbemyndiganden för anslag 2:2 och 4:4.

Regeringen utreder hur större ekonomisk långsiktighet kan uppnås för statliga och regionala institutioner.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet tillstyrker inriktningen i utredningens förslag avseende möjligheter att bevilja fleråriga bidrag inom anslagen 2:2 och 4:4.

Kulturrådet har nyligen fått utökad möjlighet till ettårigt beställningsbemyndigande, men önskar i budgetunderlaget ytterligare ökning av bemyndiganden. I nuläget eftersträvar vi att i största möjliga mån kunna använda ettåriga bemyndiganden. Med stöd av det kan vi ge fria aktörer som mottar verksamhetsbidrag besked med mer framförhållning. Det innebär för närvarande att beslut fattas sommar eller tidig höst året före det år som bidraget avser. På sikt kan det vara intressant att även kunna bevilja vissa, centrala aktörer verksamhetsbidrag för en treårsperiod. Hur detta skulle kunna fungera är en av de frågor vi undersöker inom ramen för en pågående översyn av bidragsgivningen. En av kärnfrågorna i översynen är att undersöka statens möjligheter att både främja det innovativa respektive det långsiktiga.

Inom kultursamverkansmodellen är vår bedömning att önskan om en ekonomisk

Långsiktighet i första hand är kopplad till förutsägbara principer för fördelning av statliga bidrag inom modellen, exempelvis avseende medfinansiering. Statsbidragen har hittills fungerat med långsiktighet och trygghet som utgångspunkt, och har enligt vår bedömning också upplevts så från regionalt håll.

7.4 Stärk internationellt utbyte och samverkan

Utredningens förslag: Stödet till internationellt utbyte och samverkan som Kulturrådet fördelar inom anslag 1:2, ap. 1 förstärks med 16 miljoner kronor från och med 2022.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet tillstyrker förslaget, med den skillnaden att ett separat belopp enligt Kulturrådet krävs för att finansiera ett nytt stöd öronmärkt för medfinansiering inom Kreativa Europa. Vi hänvisar även till budgetunderlaget 2023–2025 för en närmare beskrivning av myndighetens förslag.

Inom det fria kulturlivet är det internationella perspektivet en självklar del av verksamheten. Samverkan med konstnärer i andra länder är helt avgörande för konstnärlig utveckling hos kulturaktörer i Sverige. Internationellt utbyte och närvaro i internationella sammanhang ger samtidigt möjlighet för kulturaktörer att bredda sitt geografiska verksamhetsområde och därmed kunna öka sina arbetstillfällen.

Pandemins påverkan är särskilt tydlig inom områdena musik och scenkonst. Det har märkts inte minst genom att mer tre fjärdedelar av ansökningarna om Kulturrådets kristöd har kommit från dessa fält. Många grupper som har fått bidrag för att spela och samverka utomlands har antingen helt fått ställa in, eller gång på gång skjuta upp sina projekt. Många arrangörer som exempelvis genomför årliga festivaler med internationella gästspel har också ställt in, ofta flera gånger vid det här laget på grund av pandemin. Det innebär att vi har en stor flaskhals av olika projekt som väntar på att genomföras.

Även konstmarknaden har påverkats negativt, med inställda mässor runt om i världen och minskad försäljning. Inställda festivaler, evenemang och författarsamtal under coronakrisen påverkar författares och andra upphovspersoners försörjning, och därmed möjligheten att skapa. Internationella nätverk som har byggts upp under många år riskerar att lösas upp när möjligheten att resa är begränsad under en så lång period. Vissa av de internationella kontaktytorna, både nätverk och mässor av olika slag, har under pandemin genomförts i digitala format. Sådana digitala former kommer att fortsätta att utvecklas även efter pandemin, varför vi framöver ser behov av att stötta både exempelvis fysisk medverkan vid traditionella mässor och mässor i digitala format.

En relativt hög andel av verksamhets- och projektbidragen inom alla konstområden användes före pandemins utbrott både för att visa konst och kultur från andra länder i Sverige och för att svenska konstnärer ska finnas med på en internationell arena. För att bättre kunna främja utveckling av både nya samarbeten, byggande av nya nätverk och återupptagande av tidigare nätverk och kontakter behövs ökade resurser. Bristfälliga möjligheter att möta efterfrågan från sökande kan riskera att både utestänga nya aktörer

och begränsa mer etablerade aktörers långsiktiga internationella samarbeten. På sikt kan det hämma konstområdenas utveckling.

Kulturrådet ser också behov av att stärka organisationer och aktörer som främjar konstområdenas internationalisering. Myndigheten stödjer svensk medverkan i internationella organisationer och olika typer av nätverk. Flera av dessa skulle behöva en förstärkt finansiering för att växla upp sin verksamhet och i ännu högre grad verka för ökade kontakter och ett ökat utbyte mellan svenska aktörer och parter i utlandet.

Inom scenkonsten finns idag inte en självklar samlade organisation för internationella främjandearbete och export. Kulturrådet har under ett antal år delvis axlat rollen som samordnare, men ser att det finns behov av att utveckla arbetet och se över hur olika aktörer verkar på den internationella arenan, samt hur deras roller skulle kunna tydliggöras.

Det kan handla om samordning och finansiering av svenska aktörers närvaro vid internationella mässor, konferenser och festivaler. Det handlar också om att arrangera plattformar och festivaler i Sverige där internationella aktörer möter svenska för kunskapsutbyte för att främja konstnärlig utveckling. Alla dessa sammanhang är också basen för nätverkande som utvecklar konstformernas infrastrukturer och skapar fler arbetstillfällen för konstnärer som har sin bas i Sverige.

I flera andra länder, däribland de andra nordiska länderna, finns aktörer som har uppdrag och offentlig finansiering för att främja internationalisering inom olika konstområden. Kulturrådet ser att det finns, och kan växa fram, liknande aktörer i Sverige som kan fylla en sådan roll, men i dagsläget finns inte möjlighet för Kulturrådet att finansiera dessa funktioner. Vi vill samtidigt lyfta fram att de nordiska aktörernas verksamhet finansieras av flera olika politikområden, och vi ser att en sådan lösning vore eftersträvarsvärd även för svensk del.

7.4.1 Medfinansiera projekt inom Kreativa Europa

Utredningens förslag: 4 miljoner kronor av förstärkningen av anslag 1:2, ap. 1 avsätts för medfinansiering av svenska kulturaktörers medverkan i projekt inom EU-programmet Kreativa Europa. Kulturrådet får i uppdrag att utveckla formerna för ett särskilt stöd för medfinansiering inom Kreativa Europa.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet tillstyrker förslaget om ökade medel, men föreslår högre belopp för att täcka det uppskattade behovet. I myndighetens budgetunderlag beskriver vi det ekonomiska behovet närmare, vilket uppskattas till 8 mkr år 2023 och 6 mkr från och med 2024.

Kulturrådet har inför 2022 utformat en särskild stödform för just medfinansiering av svenska aktörers medverkan i Kreativa Europa. I regleringsbrevet för 2022 har myndigheten också i uppdrag att med tillfälliga återstartsmedel fördela ett sådant stöd.

Inom Kreativa Europa finns en större budget för åren 2022 och 2023, vilket gör att det är särskilt betydelsefullt för Kulturrådet att från och med 2023 få ökade anslag. Under 2022 kan behovet av medfinansiering täckas genom de tillfälliga återstartsmedel som har

tillförts av regeringen, men från och med 2023 behöver vi ett ökat anslag för att klara uppgiften.

En förutsättning för stöd inom Kreativa Europa är att organisationen själv kan bidra med egenfinansiering – EU finansierar i det nya programmet mellan 60, 70 eller 80 procent av kostnaderna beroende på projektets storlek. Under förra programperioden beviljades omkring 15 samarbetsprojekt per år med svensk medverkan eller som sökande part. Vi tror att antalet kommer att öka under den nya programperioden men det är svårt att göra en mer exakt uppskattning. Den nya bidragsformen ska vara öppen för alla verksamheter som har beviljats stöd från EU-programmet Kreativa Europas programområde Kultur eller det Sektorsövergripande programområdet. Det Sektorsövergripande programområdets stöd till nyhetsjournalistik är det enda som inte kommer att kunna inkluderas.

Vår bedömning i dagsläget är att omkring 8 miljoner kronor behövs under 2023, och därefter 6 miljoner kronor från och med 2024.

Att som kulturaktör ha en större säkerhet i att man kan beviljas den nödvändiga medfinansieringen tror vi kommer att bidra till att fler vågar ge sig in i ansöknings- och förberedelseprocessen. Det kan på sikt leda till att fler kulturaktörer i Sverige också faktiskt beviljas stöd – och får del av värdefulla internationella nätverk som bidrar till både konstnärlig utveckling och utveckling av verksamheter och arbetssätt. Det leder samtidigt till att mer EU-medel kommer Sverige till del.

7.6 Ta till vara digitaliseringens möjligheter

7.6.2 Utred hur bibliotekens utlån av e-böcker kan samordnas nationellt

Utredningens förslag: Regeringen tillsätter en utredning som får i uppgift att ta fram formerna för en nationell samordning av bibliotekens utlån av e-böcker.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet tillstyrker förslaget att tillsätta en utredning.

En nationell samordning av bibliotekens utlån av e-böcker skulle underlätta Kulturrådets arbete med distributionsstöd till biblioteken samt en anpassning av litteraturstödet och distributionsstödet så att det även skulle bli möjligt att ge distributionsstöd till digitala titlar. Kulturrådet föreslår därför att utredningen även inkluderar distributionsstödet utformning och tar fram förslag som möjliggör distributionsstöd till e-böcker. Även streamingtjänster/ljudböcker bör ingå i utredningen.

7.6.6 Följ kulturlivets förutsättningar att producera och tillgängliggöra kultur digitalt

Utredningens förslag: Kulturdepartementet håller sig informerat om utvecklingen av kulturinstitutioners och andra kulturaktörers ekonomiska förutsättningar att tillgängliggöra kultur digitalt, bland annat med hänsyn till upphovsrättsliga kostnader. Syftet är att ta fram

underlag som möjliggör att regeringens eventuella framtida satsningar på digitalt tillgängliggjord kultur blir ändamålsenliga och ekonomiskt hållbara.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet tillstyrker förslaget.

Frågor om digital produktion och distribution av konst och kultur, och hur betalnings- och ersättningsmodeller för detta ska fungera, har varit aktuella under det senaste dryga decenniet. De har aktualiserats ytterligare under pandemin då både offentliga verksamheter och fristående aktörer tagit stora kliv i att digitalisera sin verksamhet.

Kulturrådet följer den utvecklingen noga och stödjer också utveckling genom vår bidragsgivning. I dialogen med regionerna diskuterar vi frågan och hur vi kan få mer samverkan till stånd. Det är naturligtvis av stor vikt att även Kulturdepartementet följer frågan ur olika perspektiv, och också analyserar de statliga kulturinstitutionernas roll på området. Vi behöver tydliggöra hur de nationella strukturerna kan vara till nytta för både regioner och för det fria kulturlivet så att samordning kan ske där så är lämpligt och så att de samlade resurserna används på bästa möjliga sätt.

7.7 Förbättra förutsättningarna för kulturella och kreativa näringar

7.7.2 Fördela exportstöd

Utredningens förslag: Kulturrådet får i uppdrag att i samverkan med Tillväxtverket fördela exportstöd till mellanledet inom områdena litteratur, dramatik, scenkonst, bild- och formkonst och musik. Fördelningen av bidrag ska göras av Kulturrådet som har expertkunskap om kultursektorns aktörer. Kulturrådet tillförs 5 miljoner kronor årligen från och med 2022 för detta ändamål.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet tillstyrker förslaget, och hänvisar till myndighetens budgetunderlag.

Kulturrådet har inför 2022 fått i uppdrag att använda en del av de tillfälliga medlen till stöd till mellanledets aktörer för att främja kulturexport. Vi kommer att analysera hur detta tillfälliga stöd bäst kan utformas, men även vad som skulle vara mest verksamt på längre sikt.

Kulturrådet drev 2016–2018, med stöd av Tillväxtverket, ett pilotprojekt med bidrag för kulturexport. Pilotverksamheten uppgick till omkring en miljon kronor per år, men det behov som Kulturrådet identifierade sträcker sig långt utanför denna ram. Musikområdet kunde till exempel över huvud taget inte inkluderas inom pilotprojektets ekonomiska ram.

Kulturrådet konstaterar att det finns ett behov av bidragsmedel för att föra ut svensk konst och kultur av hög konstnärlig kvalitet och med potential att nå större publik och marknader. Vi inleder arbetet under 2022 utifrån det uppdrag vi har fått med tillfälliga medel, men för att kunna ta oss an uppgiften på allvar krävs långsiktigt ökade anslag.

Vi vill även understryka att de kulturella och kreativa sektorns utveckling i högsta grad är en angelägenhet för närings- och utrikespolitiken, utöver för kulturpolitiken. Det är därför av största betydelse att samverkan över politikområden och finansiering från flera håll kan komma till stånd. Vi välkomnar därför också den utredning som nyligen tillsattes av regeringen för att ta fram en nationell strategi för de kulturella och kreativa näringarna (Nationell strategi för att främja de kulturella och kreativa näringarna, Kommittédirektiv från Kulturdepartementet, Dir. 2021:100).

7.7.3 Utveckla och samordna politiken för kulturella och kreativa näringar

Utredningens förslag: Vi föreslår att regeringen etablerar ett kontor för kulturella och kreativa näringar (KKN) på Regeringskansliet. KKN-kontoret ska samla representanter från olika departement och ha uppgifterna att

- föra en dialog med de departement vars verksamhet påverkar förutsättningarna för KKN i syfte att styrningen av myndigheter och framtida satsningar ska utformas med kunskap om KKN:s förutsättningar
- utforma en nationell strategi för KKN-sektorn baserad på relevant statistik och analys
- samordna KKN-satsningar med satsningar på regional utveckling och besöksnäring
- stödja KKN-sektorn genom tydligare samarbete med högre utbildning och forskning
- inkludera KKN i innovations- och digitaliseringssatsningar
- följa och stödja i de frågor om immaterialrätt som påverkar KKN-sektorn
- stödja Team Sweden i exportfrämjandet av den svenska KKN-sektorn.

KKN-kontoret tillförs 1,5 miljoner kronor årligen från 2022 för detta ändamål.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet ser behovet av samordning mellan olika politikområden, men avstår från att lämna synpunkter på hur arbetet bör organiseras inom Regeringskansliet. Vi vill liksom under avsnitt 7.7.2. understryka att den kulturella och kreativa sektorns utveckling är en gemensam angelägenhet för både närings- utrikes- och kulturpolitiken. Det är därför av största betydelse att kunna få till stånd en samverkan över politikområden och finansiering från flera håll.

7.7.4 Utveckla statistik och analys

Utredningens förslag: Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) och Myndigheten för kulturanalys ges i uppdrag att utveckla och tillgängliggöra statistik och analys för de kulturella och kreativa näringarna (KKN). Tillväxtanalys uppdras att utveckla och tillgängliggöra statistik medan Myndigheten för kulturanalys uppdras att med utgångspunkt i statistiken genomföra fördjupade analyser av KKN:s olika delbranscher.

Myndigheten för kulturanalys uppdrag ska genomföras i samverkan med Tillväxtanalys och båda uppdragen ska genomföras i samråd med Konstnärsnämnden, Kulturrådet, Tillväxtverket, Statistiska centralbyrån och branschföreträdare. Tillväxtanalys och

Myndigheten för kulturanalys tillförs 1 miljon kronor vardera årligen från och med 2022 för den löpande verksamheten.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet ser positivt på ett nytt uppdrag åt Tillväxtanalys och Kulturanalys att vidareutveckla statistiken över dessa näringar och fördjupa analysen för specifika delbranscher. Tillväxtverket fick 2016 uppdraget att, i samråd med Kulturrådet, Kulturanalys, Tillväxtanalys och Statistiska centralbyrån, utveckla statistik för de kulturella och kreativa näringarna. Detta uppdrag resulterade i den så kallade Kreametern som finns tillgänglig på Tillväxtverkets hemsida, där statistik för de kulturella och kreativa näringarna avseende åren 2010–2017 finns presenterat. Kulturrådet såg Kreametern som en värdefull kunskapskälla och bidrar gärna fortsättningsvis i utvecklings av statistik och analys inom området.

7.7.5 Förbättra tillgång till innovationsstöd

Utredningens förslag: Regeringen ger Vinnova i uppdrag att ta fram förslag på hur den innovation som skapas inom de kulturella och kreativa näringarna (KKN) på ett bättre sätt kan inkluderas och stödjas inom de områden som Vinnova arbetar med. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Filminstitutet, Konstnärsnämnden, Kulturrådet, Riksantikvarieämbetet, Tillväxtverket och andra berörda parter. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 31 december 2022.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet ställer sig positiv till utredningens förslag och bidrar gärna i arbetet.

7.8 Stärk kulturskolan och kultur i skolan

7.8.1 Förbättra kulturskolornas möjligheter till långsiktigt utvecklingsarbete

Utredningens förslag: Kulturrådets utvecklingsbidrag till kommunal kulturskoleverksamhet förstärks permanent så att det från och med 2023 uppgår till 200 miljoner kronor om året.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet tillstyrker utredningens förslag, och hänvisar till budgetunderlag.

Utvecklingsbidraget till kulturskoleverksamhet uppgår sedan 2021 till 200 miljoner kronor. Bidraget möjliggör för kommunerna att utveckla sin verksamhet på flera sätt. Det handlar till exempel om ett ökat utbud, fler undervisningsformer och en förbättrad tillgänglighet till verksamheten genom uppsökande insatser, verksamhet på skollov, öppen verksamhet utan anmälningskrav samt riktade insatser för att nå grupper av barn och unga som är underrepresenterade i kulturskolan. Bidraget kan även användas till att utveckla den fördjupade undervisningen och bidrar därmed till att överbrygga gapet mellan kulturskolan och en gymnasial spetsutbildning eller förberedande utbildning på folkhögskola eller högskola.

Kulturrådets uppföljning av utvecklingsbidraget för läsåret 2020/2021 visar att bidraget starkt bidrar till att kulturskolorna utvecklar sina verksamheter och når nya barn och unga, framför allt inom de målgrupper som regeringen har pekat ut som prioriterade. Enligt uppföljningen mötte kulturskolorna under läsåret cirka 33 000 nya barn och unga.

Med ett utökat, permanent anslag kan kommunerna arbeta mer med kvalitetshöjande åtgärder i sina satsningar, såsom att genomföra behovs- och målgruppsanalyser, utveckla barnrättsarbetet, ingå i forskningscirkel och samverka inom kommunen och med andra kommuner. Samverkan mellan kommuner i gemensamma satsningar har varit möjligt inom ramen för bidraget sedan 2020. Ansökningarna om samverkansprojekt växer stadigt och bidrar bland annat till att kommuner kan erbjuda undervisning i smalare ämnesområden när elever kan samlas över kommungränserna.

Bidraget har även möjliggjort nationella projekt med kommunsamverkan avseende elevers delaktighet och inflytande i kulturskolan. En permanentning av 200 miljoner kronor per år i kulturskolebidrag skulle innebära att denna typ av viktiga satsningar skulle kunna fortsätta och utvecklas.

7.8.2 Utred behov av ytterligare insatser för kulturskolan

Utredningens förslag: Regeringen tillsätter en utredning med uppdraget att analysera om det behövs ytterligare insatser för att främja en jämlik tillgång till kulturskoleverksamhet i hela landet. Utredningen bör särskilt undersöka lämpligheten i att införa en kulturskolelag alternativt en regional samordnande funktion för kulturskolor.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet avstyrker utredningens förslag.

Kulturrådet ser inte tillräckligt starka skäl att tillsätta en ny utredning för att undersöka om det behövs ytterligare insatser för att främja en jämlik tillgång till kulturskoleverksamhet i hela landet. Vi anser att det finns gedigen kunskap om utmaningarna för att kulturskolans verksamhet ska komma fler barn och unga till del. Sedan utredningen *En inkluderande kulturskola på egen grund* (SOU 2016:69) och sedermera den statliga strategin för kulturskolan presenterades har kunskapen om kulturskolan och dess utvecklingsfrågor ökat väsentligt. Kulturskolecentrum som finns inom Kulturrådet tar fram och stödjer kommunerna genom statistik, forskning, utredningar och goda exempel. Genom bidragen kan kommunerna utveckla verksamheterna. Det finns även en gedigen samverkan mellan kulturskolornas intresseförening Kulturskolerådet, SKR, akademien och Kulturskolecentrum, bland annat kring kunskapsdelning, informationsspridning, utvecklingsinsatser och dialoger med kulturskolor.

Det finns idag kulturskolor i 287 av landets 290 kommuner. Kulturskolecentrums statistik visar att kulturskolans regelbundna verksamhet når cirka 11 procent av barn och unga mellan 6–19 år. Andelen barn och unga som tar del av kulturskolans längre kurser ser än så länge inte ut att ha påverkats av de statliga insatserna som infördes från 2018. Verksamhetsutveckling tar tid och måste ses långsiktigt. Kulturrådet menar att utmaningen för kulturskolorna inte i första hand handlar om att nå nya barn och unga inom prioriterade målgrupper utan att ha kapacitet för att ta hand om de barn och unga som deltagit i öppen verksamhet och som vill fortsätta att utveckla sitt nyfunna intresse

inom kulturskolan mer långsiktig.¹ För att detta ska ske behövs bland annat fler platser på längre kurser, lägre avgifter samt att undervisningen är av hög kvalitet och relevans. Detta kräver mer resurser.

Kulturrådet är väl medvetet om att kulturskolan i framför allt mindre kommuner kan möta stora sparkrav eller nedläggningshot när kommunen behöver genomföra besparingar. Sådana krav eller hot försvårar naturligtvis verksamhetsutveckling. I Kulturskolecentrums dialoger med kulturskolor har flera lyft behovet av en kulturskolelag utifrån att kulturskolan som frivillig kommunal verksamhet har svårt att hävda sig lokalt gentemot exempelvis grundskolan.

Betänkandet av kulturskoleutredningen kom fram till att en sådan lag inte var genomförbar och i stället föreslogs nationella mål som vägledande för den kommunala kulturskolan samt ett antal sammanlänkade förslag. Genom den följande propositionen, *En kommunal kulturskola för framtiden - en strategi för de statliga insatserna*², tydliggjordes kulturskolans roll på olika sätt och Kulturskolecentrum tillsattes på Kulturrådet 2018.

Kulturrådet ställer sig även frågande till att den föreslagna utredningen särskilt bör undersöka lämpligheten i att införa en kulturskolelag alternativt en regional samordnande funktion för kulturskolor. Kulturrådet ser inte dessa två förslag som dikotoma och saknar ett tydliggörande kring förslagens inbördes förhållande i utredningen.

När det gäller förslaget om att undersöka lämpligheten i införandet av en regional samordnande funktion för kulturskolor vill Kulturrådet påpeka att det idag finns samordnade funktioner i sju län. Dessa samlas sedan 2020 i ett nätverk som leds av Kulturskolecentrum och där även intresseföreningen Kulturskolerådet och SKR ingår. Kulturrådet ser därför inte något behov av att tillsätta en utredning för att se över hur en regional samordning kan organiseras. Ett sådant kunskapsunderlag kan i stället arbetas fram i ett riktat uppdrag till exempelvis Kulturrådet och i dialog med nätverket och kommuner och regioner.

Samordningsfunktionerna i två län har utvecklats inom ramen för Kulturrådets utvecklingsbidrag för kulturskolor. Sedan 2020 kan kommuner söka statsbidraget för samverkansprojekt och kommunerna i Skåne och Södermanland har beviljats bidrag för att inrätta en samordnande funktion. Bidraget kan delfinansiera en sådan tjänst under tre år tillsammans med kommunerna och/eller regionen. Däremot kan sådana tjänster inte långsiktigt finansieras genom bidraget. Om sådana samordnande funktioner ska kunna få ett långsiktigt stöd är en möjlighet att bereda plats för det ändamålet inom ramen för kultursamverkansmodellen. Det skulle i så fall kräva en ökad budgetram för anslag 1:6 ap.1 Bidrag till regional kulturverksamhet.

¹ Uppföljningen av utvecklingsbidraget visar att kulturskolorna möter nya barn och unga i stor utsträckning.

² [\[1\]](#) Proposition 2017/18:164. *En kommunal kulturskola för framtiden - en strategi för de statliga insatserna*.

7.8.3 Främja förutsättningarna för kultur i skolan

Utredningens förslag: Skolverket får i uppdrag att främja samarbete mellan skolväsendet och kulturaktörer i syfte att uppnå skolans mål. Uppdraget bör genomföras i samråd med Kulturrådet och Riksantikvarieämbetet.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet ställer sig positiv till förslaget.

Kulturrådet delar bilden att det finns behov av att stärka kunskapen om och förståelsen för den resurs som kulturlivet kan utgöra för skolväsendet och att skolan borde få ett bättre stöd i hur utbytet mellan skolan och kulturen kan stärkas och hur samverkan med kulturverksamheter kan utvecklas.

Utredningen lyfter att värdet av kultur i skolan är mer förankrat inom kulturpolitiken och att intresset för kultur i skolan på nationell nivå inom utbildningspolitiken framstår som relativt svalt. Kulturrådet ser det som angeläget med ett närmare samarbete mellan Utbildningsdepartementet och Kulturdepartementet i frågor som rör kultur i skolan.

Till frågan om ansvar för frågan, bedömer Kulturrådet att ansvaret behöver ligga inom utbildningsområdet som både har systemförståelse och möjligheter att driva skolrelaterade utvecklingsfrågor. Kulturrådet ser positivt på att Skolverket får ett tydligare uppdrag att främja utbytet mellan skolan och kultursektorn, och bidrar gärna till det arbetet.

Vi ser dock en utmaning i att innebörden av att främja förutsättningarna för kultur i skolan inte är definierat och ser att det bör konkretiseras. Kulturrådet anser, liksom utredningen, att uppdragets målgrupp bör vara bred och föreslår att även förskolan bör ingå i uppdraget för att säkerställa alla barns rätt till kultur.

7.9 Bredda deltagandet och minska snedrekryteringen i kulturlivet

7.9.1. Analysera och kartlägg orsaker till ojämlikt deltagande

Utredningens förslag: Myndigheten för kulturanalys får i uppdrag att analysera och kartlägga hinder för jämlikt deltagande i kulturlivet.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet tillstyrker utredningens förslag och konstaterar att Myndigheten för kulturanalys i regleringsbrevet för 2022 också fått ett sådant uppdrag.

Kulturrådet menar att ytterligare kunskap inom området är av stor vikt för kulturpolitikens fortsatta utveckling.

7.9.2 Praktiskt lärande för breddat deltagande och mot snedrekrytering

Utredningens förslag: Kulturrådet får i uppdrag att organisera och genomföra ett eller flera arbetsseminarier i syfte att främja arbetet med breddat deltagande och mot snedrekrytering i det offentligt finansierade kulturlivet. Uppdraget ska genomföras 2022–2023. Kulturrådet tillförs 1 miljon kronor för uppdragets genomförande.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet har i regleringsbrevet för 2022 fått ett tillägg avseende "att genomföra kunskapshöjande insatser med syfte att motverka snedrekrytering till kultursektorn" och vara ett nav för erfarenhetsutbyte för breddat professionellt deltagande inom denna. Om uppdraget framöver följs av ökade anslagsmedel skulle arbetet kunna få större kraft.

7.10 Utveckla kulturpolitikens inriktning

7.10.2 Utred hur kultursamverkansmodellen kan utvecklas

Utredningens förslag: Regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att undersöka om, och i så fall hur, kultursamverkansmodellen kan utvecklas.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet avstyrker förslaget såsom det beskrivs av utredningen.

Kultursamverkansmodellen har sedan den infördes på ett värdefullt sätt genomlysts ett flertal gånger av bland annat Statskontoret, Myndigheten för kulturanalys, Riksdagens kulturutskott, Kulturdepartementet och SKL/SKR³. Modellen följs också regelbundet upp av Myndigheten för kulturanalys. Utifrån den kunskapsbas som finns bedömer Kulturrådet att det finns goda förutsättningar att fortsätta den pågående utvecklingen av arbetsformerna som görs i samverkan mellan parterna i kultursamverkansmodellen, det vill säga regionerna och staten genom Samverkansrådet och Kulturrådet.

Tillsammans utvecklar vi arbetsformerna för att stärka flernivåsamverkan där roller och ansvar är tydliggjorda och förutsättningarna för utveckling och ökad måluppfyllelse av de nationella kulturpolitiska målen främjas. På så sätt skapar vi utvecklade arenor för dialog

3

På väg mot ett starkare Sverige. Samverkansmodellen 2010, SKL 2010 (antologi)
Under konstruktion – effekter av kultursamverkansmodellen 2010–2012, SKL 2012
Kultursamverkansmodellen – styrning och bidragsgivning, Myndigheten för kulturanalys 2013
Samverkan ligger i tiden – en intervjustudie om kultursamverkansmodellen, Myndigheten för kulturanalys 2013
Kultur i hela landet, SKL 2015
Är samverkan modellen? En uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen, Kulturutskottet 2015
Kultursamverkan som håller ihop. Framtida inriktning och utvecklingsmöjligheter för kultursamverkansmodellen, Kulturdepartementet PM 2017 (med utpekade utvecklingsinsatser bl.a. för bild och form och civilsamhället samt att uppföljningen utvärderas)
Uppföljnings- och utvärderingssystemet inom kultursamverkansmodellen – en översyn, Statskontoret 2018
Kulturarbetare eller byråkrat. Regionala kulturkonsumenter roller och förutsättningar, Myndigheten för kulturanalys, Rapport 2018:3
Hur bör kultursamverkansmodellen utvecklas? SKR 2019

och kunskapsutveckling mellan stat och regioner gällande aktuella gemensamma utvecklingsområden som Kulturrådet identifierar tillsammans med regionerna.

Under det senaste året har Kulturrådet utvecklat arbetet inom kultursamverkansmodellen bland annat genom att öka antalet dialogtillfällen från ett till två per år med varje region - utöver den gemensamma konferens, de rundabordsamtal och andra mötesfora som också årligen genomförs tillsammans med alla regioner som ingår i modellen. Syftet med att utveckla former för dialogerna och öka antalet samtalsytor med den regionala nivån är att kunna skapa en gemensam och aktuell bild kring förutsättningar och behov i kultursektorn, både nationellt och specifikt i varje enskild region. Utifrån det har vi försökt förtydliga och skapa samsyn kring våra respektive roller och ansvar för utveckling inom kultursamverkansmodellen.

Pandemin har i sig inneburit ökade behov av samtalsytor mellan stat, region och kommun vilket skapat förutsättningar för stärkt samverkan mellan de olika styrvivåerna. Vi har därför genomfört regelbundna avstämningar med en regional referensgrupp för regionala kulturchefer, SKR samt med storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö som en del i att utveckla och strukturera flernivåsamverkan så att den blir effektiv och så transparent som möjligt.

Kulturrådet ser också behov av att arbeta med att förbättra Samverkansrådets samordning av kulturpolitiskt relevanta frågor för att öka måluppfyllelse och underlätta för regionerna att samverka med staten.

7.10.3 Stöd utvecklingen av en nationell plattform för utställningsaktörer inom bild- och formkonst

Utredningens förslag: En organisation får statligt stöd för att utveckla en nationell plattform för utställningsarrangörer inom samtida bild- och formkonst. Stödet bör uppgå till 1 miljon kronor per år.

Kulturrådets anslag (4:4) för bidrag till bild- och formområdet bör förstärkas med motsvarande summa.

Kulturrådets kommentar

Kulturrådet tillstyrker utredningens förslag, men ser att stöd till en sådan organisation kan ingå i myndighetens ordinarie stöd utan att öronmärkas. I budgetunderlaget 2023–2025 äskar vi i stället en sammanlagd ökning av anslag 4:4 med 22 miljoner kronor, där det belopp som föreslås av utredningen räknas in.

Kulturrådet ser ett stort behov av att stärka bildkonst-, form- och konsthantverksområdet som idag i hög grad saknar organisationer som samlar och företräder fältet samt främjar området som helhet. Inom våra befintliga anslag försöker vi redan idag stärka sådana framväxande aktörer.

Kommentar avseende förslag som rör enskilda konstnärers möjligheter att vara verksamma

Kulturrådet ställer sig positiv till utredningens övriga förslag på insatser som stärker konstnärers möjligheter att vara verksamma i en återstartsfas och i ett långsiktigt perspektiv. Förslagen kommenteras här inte närmare eftersom de inte direkt berör myndighetens uppdrag. Det gäller både stärkt stöd i form av stipendier och bidrag inriktade på enskilda konstnärer (avsnitt 7.2 och 7.3) samt utredande och kunskapsutvecklande insatser avseende trygghetssystemen (avsnitt 7.5) och ny upphovsrättslagstiftning (avsnitt 7.6).

Kommentarer avseende utredningens beskrivande delar

Avsnitt 3.4.6. Stödsystemen inom litteraturområdet är inte anpassade för digitala ljudböcker och e-böcker

Kulturrådet önskar på några få punkter komplettera utredningens beskrivande delar genom att lyfta fram nedanstående perspektiv.

Kulturrådet uppfattar att det saknas delar i utredningens resonemang avseende litteraturstödet som Kulturrådet har i uppdrag att fördela. Vi instämmer i att litteraturstödet behöver ses över för att möta en förändrad bokmarknad, men tror inte att ett stöd till ljudboksproduktion för återutgiven litteratur är rätt sätt.

Att det är svårt för mindre förlag att få ekonomi i ljudböcker beror på att ersättningen från de dominerande ljudboksplattformarna är för låg i förhållande till kostnaden att producera en ljudbok. Den låga ersättningen kräver ett stort antal lyssnade timmar för att spela in produktionskostnaden – detta gäller i synnerhet översättningar där det också tillkommer kostnader för sekundär användning.

Dessutom bygger affärsmodellen revenue share, som marknadsdominerande Storytel tillämpar, på att ju mer innehåll som deras ljudbokstjänst kan erbjuda genom att fler förlag presenteras, desto mindre andel av den totala intäkten tillfaller de olika förlagen, såvida man inte har avtal om en fast ersättning eller äger den ljudbokstjänst som säljer abonnemanget. Att stötta produktionen av ljudböcker leder således inte automatiskt till att smalare titlar tillgängliggörs utan gynnar snarare ägarna av streamingtjänsterna. Litteraturstödet syftar till att värna mångfald och kvalitet på marknaden görs inte genom att gynna ett sekundärformat.

Avsnitt 4.3.2 Bedömning (Under 4.3. Professionellt kulturutövande påverkas av bakgrund)

Kulturrådet ser ett behov av arbetet med utbildningsnätet från barn till vuxen inom konst- och kulturområdet utvecklas. I det arbetet ingår hur barn och ungas fördjupade intresse kan tas till vara och utvecklas vidare, samt hur samverkan mellan olika utbildningsanordnare och nivåer kan utvecklas.

Kulturrådet stödjer utredningens förslag om att utbildningsnätet behöver ses över samt att en strategi för talangutveckling ska tas fram för att överbrygga gapet mellan kulturskolan och konstnärliga högskoleutbildningar. Vi vill poängtera vikten av att strategin även inkluderar fördjupnings- och spetsutbildningar vid kulturskolor, gymnasieskolor och utbildningar anordnade av andra aktörer samt insatser för att utveckla program för talangutveckling.

Under 2021 sammankallade Kulturskolecentrum vid Kulturrådet ett nationellt nätverk bestående av utbildningsanordnare, konstnärsorganisationer, myndigheter samt arbetsmarknadens parter. Nätverket har under året fokuserat på att skapa en bild av utbildningsnätet och vilka utbildningsvägar och möjligheter som finns inom konst- och kulturområdet från barn till vuxen utövare. Nätverkets arbete har sammanställts i en promemoria som har skickats till Utbildningsdepartementet och Kulturdepartementet⁴.

Kulturrådet fick i regleringsbrevet för 2021 i uppdrag att från anslag till kommuner som bedriver kulturskoleverksamhet fördela statsbidrag till aktörer som bedriver undervisning med nationell spetskompetens. Kulturrådet har under 2021 arbetat fram hur bidraget bör utformas och ansökan öppnade under januari 2022. I det förberedande arbetet med utformningen av bidraget har Kulturrådet konstaterat att det inte finns någon samlad strategi för fördjupad- eller spetsundervisning inom de konstnärliga ämnena. Skolverket fördelar statsbidrag till spetsutbildningar på gymnasieskolor och Kulturrådet fördelar från och med i år projektbidrag till nationella aktörer. Samtidigt utvecklar landets kulturskolor egna fördjupnings- och spetsutbildningar. Det finns även andra aktörer som arbetar målmedvetet med att utveckla talangutveckling i landet, såsom Nationellt center för musiktalanger. För att bilden av utbildningsnätet ska bli mer komplett anser Kulturrådet därför att en strategi för talangutveckling även bör inkludera alla dessa delar.

Avsnitt 4.8.2 Den digitala infrastrukturen är sämre på landsbygden

Utredningen tar under kapitel 4.8 upp den digitala utvecklingen under pandemin och att ett digitalt kulturutbud har potential att nå nya målgrupper som av olika skäl har svårt att ta del av utbudet på dess fysiska plats.

Kulturskolecentrum har under pandemiperioden samlat in kunskap inom området och ser ett behov av att vidare utreda hur man kan ta tillvara de stora utvecklingsinsatser som gjorts inom distans- och fjärrundervisning. Hur distansundervisning även framåt kan bli ett komplement till den fysiska undervisning som kulturskolorna idag bedriver är en viktig utvecklingsfråga. Det kan utgöra en del av lösningen för att fler barn och unga kan få ta del av kulturskolans verksamhet exempelvis i glesbygd, för att utveckla barn och ungas möjligheter att ta del av undervisning i ämnen som den lokala kulturskolan inte erbjuder samt möjliggöra för barn och unga med särskilt intresse inom ett konstområde att ta del av fördjupad- eller spetsundervisning.

⁴ (KUR 2021/14495 *Det nationella nätverkets arbete med utbildningsmöjligheter inom kulturområdet – resultat och reflektioner, promemoria*).

